

MEHMET AKİF POZİTİVİST MİDİR?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

<https://www.akasyam.com/mehmet-akif-pozitivist-midir-1098/>

Bazı çevreler, batılı anlamdaki müspet bilim taraftarlığından hareketle Mehmet Akif'i pozitivist ilan ederek çok büyük bir yanılığa düşmektedirler.

Mehmet Akif'i ve pozitivistimin ne olduğunu tam olarak anlayamadıklarından ya da bilemediğimiz başka niyetlerle Akif'e hiç de hak etmediği yakışıksız bir iftira atıyorlar.

Bunlardan biri Rasim Özdenören. Rasim Özdenören, Hece dergisinin Mehmet Akif özel sayısındaki "Müslüman Bir Düşünür Olarak Mehmet Akif'in Çelişkileri" adlı yazısında (Ocak 2008, S.133, s.70) Mehmet Akif'i tamamen yanlış bir şekilde çelişkili, tutarsız ve pozitivist olmakla suçluyor.

Aslında yazımızın konusu Rasim Özdenören'in kişiliği değildir. O, bazı çevrelerde var olan bir zihniyete tercüman olduğu için onun yazısı üzerinden hareket ettik. Onun yazısı sadece bir çıkış noktası oluşturdu.

Özdenören, yazısında şu tür cümlelere yer veriyor:

"(Akif) Batıya karşı onmaz bir hayranlık içindedir."

"Batı'ya bir ram olmuşluk görüyoruz Akif'te."

"Safahat neredeyse baştan sona Batıya karşı perestîşkâr bir tavır (vardır)"

"Asrın idraki söylemi soyut bir şey değildir. Asrın idraki denilen şey; o asra damgasını vuran insanların görüşleridir. Yani asrın idraki bellidir, birtakım Batılı düşünürler... 19. asırda mesela Hegel. O zamanlar çok genç olan Marx; 1859 doğumlu ve 20. yüzyılda da etkileri görülen Bergson, Husserl gibi iki namlı filozof, Darwin, Almanya'dan Nietzsche... 19. yüzyıla büyük ölçüde damgasını vurmuş insanlardır bunlar. Asrın idraki denebilecek adamlar bu isimlerdir o çağda."

"Akif de Abduh kadar pozitivisttir."

Bu yaklaşım ve değerlendirmeler son derece yanlış ve sakattır. Akif, hiçbir zaman başat belirleyici olarak Batıyı almış değildir. Akif'e göre başat belirleyici İslam'dır. İslam'ı Batıya göre şekillendirmek gibi bir yaklaşımı hiç olmamıştır.

Mehmet Akif, Batıya karşı onmaz bir hayranlık içinde değildir. Tam tersine batıya karşı büyük bir kin ve öfkeyle doludur. Yalnız batıyı ikiye ayırır. Onun Batıya karşı iki türlü tepki verme biçimi vardır:

1. Batının elinde bulunan ama aslında insanlığın evrensel ortak malı olan bilim ve teknolojiye sahip olma düşüncesi. Bu bağlamda olumlu bakar ve Batının elinde olan bilim ve teknolojinin Müslümanlar tarafından da alınması taraftarıdır. Bu, müspet bilimlerin teknik boyutudur.

2. Batının kültürüne, ahlakına, siyasetine, inanış ve yaşama biçimine ve müspet bilimlerin kut-sallaştırılarak ilahî değerleri reddedip bilim dinine dönüşen felsefi yapısına olumsuz bakar.

Akif, Tanzimat'tan beri devam edegelen yaşama biçimi, eğlence, israf, tüketim, düşünce ve inançta batı hayranlığına tepki duyar; hatta bu tutumu alayla karşılar. Akif Batıya karşı onmaz bir hayranlık içinde değildir. Tam tersine batıyla hesaplaşan bir Müslüman Türk aydınıdır. Batının ne olduğunu bilir ve bilerek konuşur. Batıya tamamen râm olan değil, Batıyla hangi anlamda münasebet kurulması gerektiğini bilen bilinçli Müslüman bir Türk aydınıdır.

Akif, özellikle Tanzimat'tan itibaren körü körüne tamamen batıya ram olan, batı taklitçisi, batı hayranı olan alafranga tipleri eleştiren, onlara hakaret eden, “züppe” diyerek yerden yere vuran bir Türk aydınıdır. Akif, Batıya ram olan değil, Kur'an'a ram olan bir Müslüman Türk aydınıdır. Nitekim bir şiirinde şöyle der:

“Allâh'a güven, sa'ye sarıl, hikmete râm ol

Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol.”

Mehmet Akif, baştan sona Batıya karşı perestîşkâr yani tapınan bir tavır içinde değildir. Akif'i Batıya tapan bir adam olarak suçlamak, çok seviyesizce bir suçlamadır. Batının elinde olan müsbet bilime talip olmakla Batıya tapmak aynı şey değildir. Akif Batıya tapmadığı gibi; tam tersine batının ne olduğunu açıkça ortaya koyar. Ayrıca batıya tapar derecede bağlı olanları da birçok şiir ve yazısında eleştirir.

Akif'te Batıyı taklit etmek meselesi inançta, felsefede, yaşama biçiminde, kültürde, ahlakta değil; tamamen bilimsel ve teknolojik anlamda yöntem ve teknik almakla ilgilidir. Bunun da İslam'a ters bir tarafı yoktur. Tam tersine İslam'da ilim Müslümanın yitik malıdır, nerede bulursa alır. O gün için Batılıların elinde olan bilimsel ve teknolojik medeniyet, sadece Batılıların değil,

bütün dünya insanlığının evrensel malıdır. Vaktiyle Endülüs Emevi medreselerinde tohumları atılan müspet bilimleri sonra Avrupalı öğrenciler alıp kendi ülkelerinde geliştirmişlerdir. Dolayısıyla Batıdan bilim ve teknoloji almanın İslam'a aykırı bir tarafı yoktur.

Akif'in o dönemde batılı anlamdaki müspet bilimlere taraftarlığının bir sebebi de şudur: Avrupa'da ya da İstanbul'da tahsil görmüş, müspet bilimlerle uğraşan bazı dinsizlerin, din düşmanlığına bakarak bazı hocalar, müspet bilimlere uzak durmuşlar, hatta düşman olup reddetmişlerdir. Akif, bazı mutaassıp hocaların İslam adına müspet bilim düşmanlığı yaptıklarını görünce bunun doğru olmadığını, İslam'ın bilim düşmanı olamayacağını vurgulama gereği duymuştur.

Bilim ve teknoloji nesnel araçlardır. Batı etiğine göre kullanılırsa başka olur, İslam etiğine göre kullanılırsa başka olur. Aynı silahla haksız yere müslümanları katliama tabi tutmak da mümkün, adaleti sağlamak için düşmanlara, zalimlere haddini bildirmek de.

Bilim denilen şey, Allah'ın varlıkların yaratılışında ve işleyişinde koyduğu kanunların keşfi ve bunların bir kısmının teknolojiye uygulanmasıdır. Sünnetullah denilen bu ilahî kanunları, ilkeleri, özellikleri ve durumları Batılılar da keşfedebilir, Müslümanlar da. Mesela yerçekimi kanunu ne batılılarıdır ne Müslümanların. Yerçekimi kanunu, Allah'ın kâinata, dünyada geçerli kıldığı, işler halde tuttuğu bir tabiat kanunudur. Bunu batılılar keşfetti diye red mi edeceğiz? Bu kanuna göre teknolojik aygıtlar geliştirdi diye red mi edeceğiz? Uçakla gitmeyip deveyle mi gideceğiz?

Mehmet Akif, hiçbir zaman İslam'ı ve Kur'an'ı bir takım dinsiz ya da İslam düşmanı batılı filozofların bilgi ve fikirleriyle anlama, açıklama, onların fikirlerinin mihengine vurma yoluna gitmemiştir. Akif, hiçbir zaman batıdan özür dileyici bir tavır içinde olmamıştır.

Mehmet Akif, İslam'ı asrın idrakine söyletmeliyiz derken, Özdenören'e göre asrın idrakini temsil eden "Marx", "Bergson", "Husserl", "Darwin", "Nietzsche" gibi adamların algılayış ve anlayışına göre bir İslam yorumu olsun mu diyor? Bu kadar alakasız bir akıl yürütme olur mu? Mehmet Akif gibi büyük bir İslam âlimi, burada sayılan dinle, İslam'la alakası olmayan; hatta çoğu dine muhalif olan bu adamların bakış açısıyla mı İslam'ı yorumlama, Kur'an'ı anlama yoluna gider?

Akif gibi bilinçli ve bilgili bir İslam âlimi için, İslâm'ı yukarıda adları verilen dinsiz ya da İslam düşmanı batılı filozofların "idrakinin süzgecinden geçirmek istiyor" gibi bir iftira atılabilir mi?

